

การประกอบอาชีพทำเครื่องเงินที่บ้านวัวลาย

การประกอบอาชีพทำเครื่องเงินที่บ้านวัวลาย

การดำเนินการผลิต และ จำหน่ายเครื่องเงินที่บ้านวัวลาย กล่าวได้ว่า เป็นอาชีพที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ และทำในลักษณะเป็นหัตถกรรมภายในครอบครัวมาเป็นเวลานานแล้ว จนกระทั่งการผลิตได้เปลี่ยนไปในรูปแบบเพื่อการค้ามากขึ้น เมื่อประมาณ 20 กว่าปี ซึ่งต้องผลิตปริมาณมากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตลาด และผู้ซื้อที่ทั้งที่เป็นคนเชียงใหม่และคนจากจังหวัดอื่น ๆ ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวรวมทั้งนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุนี้จึงมีร้านที่ผลิตและจำหน่ายเครื่องเงินเกิดขึ้นหลายร้านในบริเวณ 2 ฟากถนนวัวลาย ร้านรุ่นแรก ๆ เปิดมาตั้งแต่ประมาณ ปี 2500 จากนั้นก็มีร้านเครื่องเงินเปิดเพิ่มขึ้นอีกหลายร้าน¹ ในปัจจุบันมีร้านเครื่องเงินที่วัวลายทั้งหมด 11 ร้าน (ร้านกิ่งเค็มบางร้านเลิกกิจการไป) ร้านเหล่านี้มีทั้งร้านที่มีเจ้าของเป็นคนพื้นเพเดิมของบ้านวัวลาย และร้านของคนจีน หรือคนจากที่อื่นเข้ามาประกอบอาชีพที่วัวลาย เพราะเห็นว่าบริเวณนี้เป็นแหล่งผลิต และจำหน่ายเครื่องเงินซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีของคนทั่วไป โดยจะจ้างช่างที่เป็นชาวบ้านวัวลายที่ขึ้นรูปและหาลวดลาย² ผลิตภัณ์ที่เครื่องเงินช่างอาจจะวิ่งงานไปทั่วทั้งบ้าน หรือมาทำที่ร้านก็ได้ ร้านที่เป็นของคนจีน หรือคนต่างถิ่นนี้ มักขายสินค้าพื้นเมืองอื่น ๆ ร่วมกับเครื่องเงิน

¹ สัมภาษณ์ นางอำภา คำรงค์ฤทธิ์. บ้านเลขที่ 31-35 ถนนวัวลาย ต.นายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

² สัมภาษณ์ นางปานเย็น อักษรศรี. บ้านเลขที่ 77 ถนนวัวลาย ต.นายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

เช่น ไม้แกะสลัก , วัตถุโบราณ และ เครื่องเงิน ฯลฯ

การประกอบอาชีพทำเครื่องเงินที่วัวลายนอกจากจะทำเป็นแบบเปิดเป็นโรงงานหรือร้านขึ้นทางค่านอกบริเวณริมถนนวัวลายแล้ว ยังมีการผลิตเครื่องเงินตามบ้าน ที่อยู่ในซอยต่าง ๆ ของถนนวัวลาย ทั้งทางค่านหลังวัดหมื่นสาร และ วัดศรีสุพรรณ ซึ่งมีการผลิตเป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นแรงงานรับจ้างร้านค้าทางค่านอกในการตีขึ้นรูปและแกะสลักเครื่องเงิน รวมทั้งรับจ้างทำให้ร้านเครื่องเงินแถวสันกำแพงแก้ว (ตั้งแต่ปี 2523) อาชีพรับจ้างตีเครื่องเงินของชาวบ้านวัวลายนี้ เป็นอาชีพที่สืบทอดกันมานาน แต่เดิมเคยทำกันอยู่หลายครอบครัว แต่ในปัจจุบันยังเหลือที่ทำอาชีพนี้อยู่เพียงประมาณ 4 - 5 ครอบครัว ทั้งนี้เพราะบางครอบครัวได้เปลี่ยนไปรับจ้างทำอูมิเนียมแทน หรือ เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น ซึ่งโดยมากพบว่า เป็นเพราะช่างตีเงินที่เคยฝึกก่อนมีอายุมากจนไม่สามารถทำอาชีพนี้ได้ต่อไป และลูกหลานก็ไม่ได้สืบทอดความรู้ และอาชีพนี้จากพ่อแม่มีข้อที่นำสังเกตว่า ช่างตีเงินนี้มีอายุจะมีอายุประมาณ 50 - 60 ปี ซึ่งคงทำต่อไปได้อีกไม่นานนัก เพราะการตีเงินเพื่อขึ้นรูปเป็นงานที่ต้องใช้กำลังมาก ส่วนการแกะสลักให้ละเอียดและสวยงามก็ต้องใช้สายตาที่ดี ดังนั้นวัยจึงเป็นข้อจำกัดการทำงานของการทำเครื่องเงินตามบ้านยังมีในลักษณะที่เปิดเป็นร้านค้าและโรงงานอยู่ในบริเวณบ้าน ทำการผลิตและจำหน่ายเครื่องเงินประเภทต่าง ๆ แรงงานรับจ้างหรือคนงานต้องไปทำงานที่โรงงานเจ้าของกิจการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านวัวลายที่เคยรับจ้างตีเงินเป็นอาชีพสืบทอดจากพ่อแม่มานาน โดยทำส่งร้านต่าง ๆ ที่อยู่ทางค่านอก หรืออาจจะเคยเป็นลูกจ้างตามร้านมาก่อนต่อมาจึงมาดำเนินการกิจการของตนเอง ¹ นอกจากนี้ยังมีเจ้าของกิจการประเภทนี้บางคน ที่ไม่ใช่คนบ้านวัวลาย แต่เป็นคนจากจังหวัดอื่นย้ายเข้ามาอยู่ที่วัวลาย และได้ประกอบอาชีพตีเงิน ตามแบบคนในท้องถิ่น โดยจ้างช่างชาวบ้านวัวลายทำเครื่องเงินสั่งให้ และ ส่งขายต่างจังหวัด อยู่ประมาณ 10 กว่าปี จนมีความชำนาญจึงเปิดร้านและโรงงานเอง ² ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่ามี

¹ สัมภาษณ์ นายทองจันทร์ สุวรรณนคร.

² สัมภาษณ์ นางประไพศรี สอนทอง. บ้านเลขที่ 24 ถนนวัวลาย
ซอย 5 ท.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

กิจการประเภทนี้เหลืออยู่เพียง ๑ แห่ง ที่ยังสามารถดำเนินกิจการมาได้ตลอดตั้งแต่ก่อตั้งโรงงาน ในปี 2518 คือ ร้านสยามชีวเวอร์แวร์ ทั้งนี้เพราะเป็นโรงงานที่ค่อนข้างใหญ่ มีเงินทุนหมุนเวียนพอสมควร และเจ้าของสามารถปรับตัวให้เข้ากับการดำเนินธุรกิจแบบใหม่ได้ดี เช่น การตลาดให้มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์

ลักษณะการผลิตหัตถกรรมเครื่องเงินที่บ้านวัวลาย

การทำเครื่องเงินสืบต่อกันจากรุ่นสู่รุ่นมักจะเป็นกิจการขนาดเล็ก หรือ ปานกลาง ที่ทำกันที่บ้านเจ้าของกิจการ โดยอาศัยบริเวณบ้าน หรือ ในอาคารที่อยู่อาศัยของเจ้าของกิจการ เป็นโรงงาน หรือ ทำการผลิตหลังร้านค้าที่เปิดจำหน่ายเครื่องเงินด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ลูกค้าที่มาซื้อ ได้เห็น และเข้าใจถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของการผลิตเครื่องเงินด้วย ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะทำในสินค้าหัตถกรรมประเภทอื่นด้วย เช่น เครื่องเงิน และ ร้านที่ขายเครื่องเงิน เครื่องเงินแถวต้นกำแพง ก็จะนำวิธีนี้ไปใช้เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้ามากขึ้น การทำเครื่องเงินที่วัวลายมีทั้งกิจการที่มีขนาดเล็ก และกลาง ในโรงงานหรือกิจการขนาดเล็กจะมีคนงานประมาณ 3 - 10 คน และจากการที่ภาวะการผลิตและขายเครื่องเงินที่วัวลายตกต่ำลงมากในช่วง 4 - 5 ปีมานี้ ทำให้โรงงานขนาดเล็กบางแห่งเลิกจ้างคนงานและใช้แรงงานของตน หรือ มีคนในครอบครัวช่วยบ้าง ในบางครั้ง แต่ก็พบว่าลูกค้าของร้านเงินที่ได้รับการศึกษาสูง มักจะไม่ทำอาชีพนี้ ตามอย่างครอบครัว หรือ บางโรงงานเลิกทำ และเจ้าของจะไปรับจ้างทำตามโรงงานใหญ่ที่อยู่ แถวถนนเชียงใหม่ - ต้นกำแพงแทน ส่วนการผลิตที่เป็นกิจการขนาดใหญ่ มีแรงงานรับจ้างหรือคนงานประมาณ 30 - 35 คน มาทำงานที่โรงงาน ซึ่งในบริเวณบ้านของเจ้าของกิจการจะเป็นที่ตั้งโรงงาน และเปิดเป็นร้านขายเครื่องเงินด้วย

ลักษณะของโรงงานเครื่องเงินที่วัวลายนั้น มักจะสร้างเป็นโรงไม้หลังคามุงสังกะสี บริเวณด้านหน้าเปิดโล่ง จะอยู่แยกจากตัวบ้านออกมาพอประมาณ หรือ ที่เป็นโรงงานขนาดเล็กก็จะอยู่บริเวณตัวบ้านไม้ได้แยกเป็นสัดส่วนต่างหาก แต่ละโรงงานจะมีเตาหลอมก่อกด้วยอิฐ เป็นรูปสี่เหลี่ยมสูงจากพื้นไม้มากนั้ คำนวณอาจทำเป็นปล่องมีไว้สำหรับระบายควันไฟ โรงงานหนึ่งอาจจะมีเพียง ๑ เตา หรือมากกว่านั้น คนงานในโรงงานมีทั้งหญิงและชาย แต่คนงานชายจะมีจำนวน

มากกว่า เพราะขั้นตอนการทำเครื่องเงินมีที่ทองใช้กำลังมาก เช่น การตีขึ้นรูปภาชนะส่วนการแกะสลักซึ่งต้องใช้ความละเอียดและความชำนาญมาก ช่างที่มีฝีมือทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ มักจะเป็นชาวมากกว่าหญิงเช่นกัน โดยเฉพาะการทำเครื่องเงินประเภทภาชนะ¹ คนงานหญิงจะใช้มากในขั้นตอนการขัดและล้างเครื่องเงินคนงานมีอายุเฉลี่ยประมาณ 25 - 60 ปี คนงานที่มีอายุมาก ๆ มักเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพนี้มานานตั้งแต่อายุราว 15 - 16 ปี โดยทำสืบต่อกันมาส่วนคนงานที่อายุราว 30 กว่าปีลงไป ส่วนหนึ่งเป็นญาติกับเจ้าของที่มาทำอาชีพนี้จริงจึง หลังจากจบการศึกษาโดยที่ได้รับการฝึกหัดกันมาในครอบครัวข้างแล้ว และถ้าหากคนงานก็จะรับคนภายนอกเข้ามาทำงาน อาจจะเป็นคนในละแวกนั้นที่รู้จักกันดี หรือ คนจากที่อื่น และจะมีการฝึกงานก่อนในระยะแรกซึ่งก็จะฝึกกับช่างที่ทำงานก่อนแล้ว การฝึกหัดเป็นช่างเงินนั้นต้องใช้เวลา และความอดทนมาก และคงต้องมีความสนใจและรักที่จะประกอบอาชีพนี้พอควร เพราะ เป็นงานที่ค่อนข้างให้ผลตอบแทนต่ำกว่าการไปรับจ้างทำงานอย่างอื่น รายได้ก็ไม่แน่นอน ถึงแม้ว่าโรงงานหลายแห่งจะพยายามฝึกหัดช่างเงินรุ่นใหม่ ๆ เพื่อมาแทนช่างรุ่นเก่าที่ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ แต่ก็ยังได้จำนวนช่างที่มีฝีมือไม่เพียงพอ และมีแนวโน้มจะขาดแคลนช่างเงินในอนาคต

โรงงานขนาดเล็กค่อนข้างใหญ่มีแรงงานรับจ้าง หรือคนงานประจำมาทำงานที่โรงงาน และมีการแบ่งงานกันทำตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำเครื่องเงิน เช่น พวกตีขึ้นรูปบ้าง พวกแกะสลักลาย คนขัดและล้างเครื่องเงิน² และอาจแบ่งเป็นพวกทำเครื่องประดับ มีข้อน่าสังเกตว่า ช่างเงินส่วนใหญ่มักจะชำนาญทำขั้นตอนเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คนที่ตีขึ้นรูป มักจะแกะสลักไม่ได้ หรือ คนแกะสลักก็จะตีขึ้นรูปไม่ได้ มีช่างไม่กี่คนที่ทำได้ทั้ง 2 อย่าง³ และ

¹สัมภาษณ์ นายดี อินทร์พันธ์. บ้านเลขที่ 9 ถนนวิบูลย์ ขอบ 3 ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

²สัมภาษณ์ นายทองจันทร์ สุวรรณเนตร.

³สัมภาษณ์ นางคำปิ่น เมฆังวัน. บ้านเลขที่ 28 ถนนวิบูลย์ ขอบ 2 ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ช่างเงินที่วัวลายจะทำเครื่องเงินประเภทภาชนะมากกว่าทำเครื่องประดับ เพราะการทำเครื่องเงินที่วัวลายแต่ดั้งเดิมมาไม่มีการทำเครื่องประดับ เพิ่งจะมีเข้ามาในภายหลังเมื่อประมาณ 20 กว่าปี โดยมีช่างจากกรุงเทพฯ นำวิธีการทำมาเผยแพร่ให้แก่ชาวบ้านที่วัวลาย และ อำเภอรอบนอกคือที่บ้านภาค อ.สันป่าตอง¹ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 4 - 5 ครอบครัว ที่มีอาชีพทำเครื่องประดับเงิน โดยทำส่งร้านที่วัวลาย และแถวถนนเชียงใหม่ - สันกำแพง ช่างทำเครื่องประดับจะผลิตได้ง่ายกว่าทำภาชนะ และในปัจจุบันนี้เครื่องประดับเงินขายได้ดีกว่าผลิตภัณฑประเภทอื่นมาก ในกิจการขนาดเล็กมีลักษณะการจกให้มีการผลิตนอกสถานที่ คือ คนงานจะไม่ได้ทำประจำที่โรงงานแต่จะรับงานไปทำที่บ้านของคนงาน โดยทางร้านจะให้วัสดุคือ เงิน ให้ไปทำตามจำนวนและประเภทของเครื่องเงินที่ทางร้านต้องการ คนงานเหล่านี้ส่วนมากไม่ได้ผูกขาดทำงานให้กับร้านใดร้านหนึ่ง โดยเฉพาะ ถ้าร้านใดมาจ้างก็ทำโดยคิดค่าจ้างเหมาเป็นรายชิ้นไป ดังนั้นช่างคนหนึ่งอาจรับงานจากหลายร้านและในบางครั้งช่างอาจรับงานมาแล้วมาแบ่งงานกันทำหลายคน เช่น คนหลอมและตีเงินขึ้นรูปรับไปทำ เมื่อทำเสร็จก็ส่งกลับไปช่างแกะสลักลาย การแบ่งงานกันทำนี้บางร้านอาจจะเป็นคนจัดการเอง คือ เมื่อช่างตีขึ้นรูปทำเสร็จแล้วก็ส่งของให้ร้านและทางร้านก็จะนำไปจ้างช่างแกะสลักทำต่อไปและให้ค่าแรงเป็นราย ๆ ไป² หรือ ช่างบางคนก็รับงานไปจากร้านแล้วจะเหมายำจนสำเร็จทุกขั้นตอน โดยช่างอาจทำเองทั้งหมด หรือ แบ่งงานให้ช่างอื่น ๆ ช่วยทำก็ได้ และค่าจ้างก็จะแบ่งกันไปตามงานที่ทำ³ ซึ่งลักษณะการผลิตเครื่องเงินที่บ้านวัวลาย ในปัจจุบันจะมีลักษณะ เช่นนี้เกือบทั้งหมด ช่างทำเงินมักจะอยู่ทำที่บ้านมากกว่า เนื่องจากมีอิสระในการที่จะรับจ้างทำให้กับใคร หรือร้านใดที่มาจ้างทำก็ได้

การผลิตเครื่องเงินของช่างเงินบางแห่งก็ทำเป็นกิจการขนาดเล็กที่ใช้ทุนและแรงงานของตนเอง คนงานเป็นญาติกับเจ้าของ หรือ เป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน แต่จำนวนคนงานจะไม่

¹ สัมภาษณ์ นายดวงจันทร์ สุวรรณเนตร.

² สัมภาษณ์ นางอำภา คำวงฤทธิ์.

³ สัมภาษณ์ นายที ชันชรพันธ์.

แน่นอน ขึ้นอยู่กับภาวะการจำหน่ายเครื่องเงินว่ามีความรุ่งเรือง หรือ ตกต่ำลง ¹ ทั้งนี้ ในช่วงที่กิจการเครื่องเงินของวิวัลายเริ่มซบเซาลงมากเมื่อประมาณ 4 - 5 ปีมานี้ เพราะเงินมีราคาสูงขึ้นมาก ทำให้ร้านค้าต่าง ๆ จำเป็นต้องลดงานลงเพราะขายสินค้าได้น้อย มีผลให้พวกช่างว่างงาน หรือมีงานน้อยลงมากและมีรายได้ที่ไม่พอต่อการเลี้ยงชีพ หรือเลี้ยงครอบครัว บางคนจึงเลิกอาชีพนี้และเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย ออกกรรมาจ้าง ทำภาชนะอลูมิเนียม ทำเครื่องเงิน หรือไปรับจ้างทำงานอื่น ๆ ด้วย แต่ก็ยังคงมาทำเครื่องเงินอยู่บ้าง ² ใ้ต่อมา รับจ้างตามโรงงานเล็ก ๆ ที่ยังคงรับงานจากร้านมาทำ บางครั้งมีงานเพิ่มต้องจ้างช่างที่อาจเป็นญาติ หรือ คนรู้จักกันมาช่วยทำด้วย แต่ก็จ้างเป็นครั้งคราวโดยปกติแล้ว เจ้าของและสมาชิก ในครอบครัวจะช่วยกันทำเพราะงานมีไม่มาก ³

นอกจากนี้ปรากฏว่ามีช่างเงินที่วิวัลายส่วนหนึ่งไปเป็นลูกจ้างประจำตามร้านเครื่องเงินที่เพิ่งตั้งขึ้นมามากในช่วงไม่กี่ปีนี้ แถวถนนเชียงใหม่ - สันกำแพง ซึ่งทางร้านต้องอำนวยความสะดวกในด้านการเดินทางไป - กลับให้ เช่น จักรกรรมาส่ง และร้านแถวสันกำแพงนั้น จะมีช่างเงินประจำที่ร้านแล้ว งานส่วนหนึ่งก็จะจ้างช่างตามบ้านแถววิวัลายทำส่งให้ด้วย ในช่วงที่สินค้าขายได้มากและทางร้านผลิตได้ไม่พอ คือระหว่างประมาณเดือนตุลาคม ถึง เมษายน ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ⁴ การเปิดร้านและโรงงานเครื่องเงินหลายแห่งขึ้นที่สันกำแพง ซึ่งเป็น

---

¹ สัมภาษณ์ นายทองฤทธิ์ ชัยวุฒิ บ้านเลขที่ 16 ถนนวิวัลาย ซอย 2
ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

² สัมภาษณ์ นายสิงห์คำ กาวิละ บ้านเลขที่ 10 ถนนวิวัลาย ซอย 3
ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ และ นายแก้ว เทพมงคล

³ ประมาณตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา สถานประกอบการขนาดเล็กหลายแห่งได้เลิกกิจการไปเพราะไม่มีงานให้ทำเพียงพอ และโดยเฉพาะเมื่อเงินมีราคาสูงขึ้นเป็นน้ำหนัก 1 บาท ราคา 400 บาท ใน พ.ศ. 2524

⁴ สัมภาษณ์ นายเทิมศักดิ์ อินพันธ์. ร้านลานนาไทยเครื่องเงิน เลขที่ 79
ถนนเชียงใหม่ - สันกำแพง อ.เมือง จ. เชียงใหม่

เขตส่งเสริมการลงทุนและแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่มีส่วนให้กิจการ เครื่องเงินที่วิวลายเสื่อมลง

อัตราค่าจ้างของแรงงานทำเครื่องเงิน สำหรับคนงานในโรงงานขนาดค่อนข้างใหญ่ จะได้รับค่าจ้างเป็นรายวันประมาณวันละ 80 - 120 บาท ค่าจ้างมีความแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับประเภทของงาน ความยากง่าย หรือ อาจขึ้นอยู่กับว่าช่างฝีมือที่ทำงานมีความชำนาญมากกว่า ค่าจ้างจะได้สูงกว่าช่างรุ่นหลัง การให้ค่าจ้างเป็นรายวันแก่คนงานเป็นวิธีที่เพิ่งมีขึ้นเมื่อราว 2-3 ปี มาแล้ว ในโรงงานที่ใหญ่ที่สุดของวิวลายในช่วงนั้นคือ สยามซิลเวอร์แวร์ (ในปัจจุบันก็มีเพียงโรงงานนี้แห่งเดียวที่จ่ายค่าจ้างเป็นรายวัน) แผนการจ่ายค่าจ้างเป็นรายวัน โดยติดตามน้ำหนักของเงินซึ่งวิธีนี้ถ้ามีงานให้ทำไม่มากช่างจะมีรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัวทำให้ไม่ยอมมารับจ้างทำ¹ เพราะการทำเครื่องเงินเป็นงานที่ต้องใช้เวลาและค่อนข้างยากต้องใช้ฝีมือและความชำนาญมาก การให้ค่าจ้างเป็นรายวันทำให้ช่างมีรายได้แน่นอน ส่วนร้านหรือโรงงานขนาดเล็กที่คนงานส่วนใหญ่ไม่ได้ทำประจำที่ร้าน (คนงานที่ทำประจำมักเป็นญาติกัน) แต่จะรับงานไปทำที่บ้านของตน โดยไม่ได้ผูกขาดทำให้กับร้านใดร้านหนึ่งโดยเฉพาะ เมื่อใครมาจ้างก็รับทำส่วนค่าจ้างจะติดตามน้ำหนักของเงิน คือ เงินน้ำหนัก 1 บาท จะได้ค่าจ้างเท่าไร และค่าจ้างจะต่างกันตามประเภทของงานที่ทำด้วย เช่น ล้างตีเงินขึ้นรูป หรือ ขึ้นโครงเกลี้ยง ได้ค่าจ้างประมาณ 4 - 6 บาท ต่อน้ำหนักเงิน 1 บาท ดังนั้นถ้าเงินน้ำหนัก 10 บาท ก็จะได้ค่าจ้างราว 40 - 60 บาท² ส่วนช่างแกะสลักลายได้ค่าจ้างประมาณ 7 - 12 บาท ต่อน้ำหนักเงิน 1 บาทอาจได้มากกว่าขึ้นอยู่กับลวดลายที่มีความยากง่ายในการแกะต่างกัน หรือ เป็นลวดลายที่ละเอียดมาก อาจได้ค่าจ้างถึง 15 บาท ต่อเงินหนัก 1 บาท ทั้งนี้เนื่องจากน้ำหนักของเงินและลวดลายมีผลต่อระยะเวลาที่ใช้ทำด้วยได้ทราบจากการสัมภาษณ์ช่างเงินว่า ถ้าทำชิ้นเงินขนาดน้ำหนัก 10 - 15 บาท ตั้งแต่ขึ้นโครงจนถึงแกะสลักสำเร็จจะใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์³ นอกจากนี้

¹ สัมภาษณ์ นายทองจันทร์ สุวรรณเนตร

² สัมภาษณ์ นางคำปิ่น เมฆยงวัน

³ สัมภาษณ์ นายคี วัชรรัตน์

มีค่าจ้างคนงานอีกประเภทหนึ่งซึ่งได้ค่าจ้างเป็นรายวัน คือ คนล้างและซักเครื่องเงิน ซึ่งเป็น
ขั้นตอนสุดท้ายของการทำ จะได้ค่าจ้างวันละประมาณ 30 บาท และมีช่างเงินบางคนที่ยังงานแบบ
เนมาทำตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนสำเร็จสมบูรณ์จะได้ค่าจ้างเป็นรายชิ้นและคิดค่าน้ำหนักของเงินเช่นกัน
โดยจะได้ประมาณ 20 - 30 บาท ต่อเงินหนัก 1 บาท ถ้าวัตถุดิบคือเงินเป็นของตัวเองก็จะ
คิดรวมทั้งราคาเงิน (ในปัจจุันเงิน 100% น้ำหนัก 1 บาท ราคาประมาณ 100 - 110 บาท)
และค่าแรงของช่างด้วย ¹

เงินทุนในการผลิต การค้าเป็นกิจการหัตถกรรมเครื่องเงินที่บ้านวัวลายเกือบทั้งหมด
จะใช้อาคาร สถานที่ เครื่องมือ หรือ อุปกรณ์ และแรงงานที่อยู่ในครอบครัว ซึ่งลักษณะการให้ทุน
บางส่วนในครอบ ครัวสำหรับค้าเป็นกิจการในงานหัตถกรรมส่วนใหญ่นี้ เรียกกันว่า เป็นอุตสาหกรรม
ครอบครัว ในบางกรณีอาจจะมีการ ต่อเติมอาคาร หรือ สร้างโรงเรือนเพิ่มเติมข้างจนเกือบจะ
แยกไม่ออกว่าส่วนไหนเป็นบริเวณที่อยู่อาศัย และส่วนไหนเป็นสถานประกอบการ หรือ โรงงาน
แต่ก็มีสถานประกอบการบางแห่งมีการ จัดการค้าเป็นงานขนาดค่อนข้างใหญ่ จะมีการ ลงทุนเพื่อการ
สร้างโรงงานผลิตโดยเฉพาะแยกออกมาจากที่อยู่อาศัย ตลอดจนซื้อเครื่องมือเครื่องทุนแรง มาใช้
ประจำในโรงงาน สำหรับปัจจัยในการผลิตบางอย่างที่สถานประกอบการจะต้องจัดหา เพราะ
ไม่สามารถหาได้ในครอบครัว เช่น แรงงานรับจ้าง วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและวัตถุดิบ เป็นต้น สิ่ง
เหล่านี้จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนหนึ่งมากหรือน้อยขึ้นกับปริมาณการผลิต ถ้าหากโรงงานนั้น มี
การผลิตเป็นจำนวนมากก็จะต้องใช้เงินทุนมาก แต่ถ้าเป็นการผลิตในจำนวนจำกัดก็ไม่ต้องใช้ทุนมาก
แต่ถ้าเป็นการผลิตในจำนวนจำกัดก็ไม่ต้องใช้ทุนมาก ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องมีความสามารถในการ จัด
การ เกี่ยวกับเงินทุนให้สอดคล้องกับปริมาณการผลิตของตน

ในการผลิตเครื่องเงินส่วนใหญ่จะใช้เงินทุนมากในปัจจัยการผลิตที่เป็นวัตถุดิบ คือ
เงิน ซึ่งมีราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ เงิน 100% น้ำหนัก 1 บาท เคยมีค่าราคาขึ้นสูงถึง 400 กว่าบาท

---

¹ สัมภาษณ์ นางคำปิ่น สุคนธเวช. บ้านเลขที่ 53 ถนนวัวลาย ต.หายยา
อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ในประมาณ ปี 2524 - 2525 แต่ในปัจจุบันราคาลดลงมาเหลือราคา 100 - 110 บาท ราคาของเงินจะเปลี่ยนแปลงตามราคาของทองในตลาด และมีแนวโน้มจะมีราคาสูงขึ้นอีกได้¹ การหาซื้อเงินยังไม่เป็นปัญหานัก ผู้ผลิตจะสั่งซื้อจากร้านทอง เรียกกันโดยทั่วไปว่า เงินล้าง หรือเงินสกัด 100% มีลักษณะเป็นเม็ด ๆ และมีเงินอีกประเภทเป็นเงินแท่ง หรือ เรียกว่า เงินแถบ เป็นเงินรูปสี่เหลี่ยม มีห่อค่านำมาขายไม่มีความแน่นอนเรื่องเปอร์เซ็นต์ของเงิน และผู้ผลิตยังได้เงินจากเครื่องเงินเก่า ๆ ประเภทต่าง ๆ ที่มีผู้นำมาขาย ซึ่งผู้ผลิตจะนำมาคิดแยกเปอร์เซ็นต์แล้วนำมาหลอมใหม่²

แหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการผลิตหัตถกรรมเครื่องเงินที่วัวลาย ส่วนมากได้มาจากเงินออมเกือบทั้งหมด เงินทุนส่วนใหญ่ใช้ไปเพื่อซื้อวัตถุดิบตั้งโต๊ะแล้วและมีการซื้อวัตถุดิบอุปกรณ์การต่อเติมอาคาร หรือ ตกแต่งที่อยู่อาศัยให้เป็นโรงงานล้วนแต่ใช้เงินออมของตนเองทั้งสิ้นในค่าน้ำจ้างแรงงานก็เช่นเดียวกัน และโดยปกติแล้วผู้ประกอบการส่วนใหญ่เริ่มกิจการมาจากงานเก็บที่พ่อแม่หรือ ญาติพี่น้องเริ่มต้นมาก่อนแล้ว ส่วนใหญ่จึงใช้เงินทุนหมุนเวียนของตนเอง ถ้าเกิดเงินซากมือในบางครั้งก็มักจะมีได้จากญาติ หรือ เพื่อนฝูงไม่จำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ส่วนกิจการจำหน่ายของสถานประกอบการ หรือ ร้านค้าที่อยู่ในบริเวณวัวลายก็มักใช้เงินทุนหมุนเวียนจากการเงินออมที่สะสมไว้เป็นหลักเช่นกัน และเจ้าของกิจการบางแห่งก็ประกอบอาชีพอื่น หรือ มีรายได้ทางอื่นด้วย เช่น รับราชการ หรือ รับจ้างทำงานอื่น ๆ หรือ มีที่นาให้คนเช่าทำ เป็นต้น³ อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างการผลิตและการจำหน่ายอยู่ในขอบเขตจำกัดอยู่ในระดับท้องถิ่น และผู้ประกอบการยังขาดความชำนาญในการขยายตลาด หรือ ในการค้าเป็นธุรกิจใหม่ ๆ เพราะส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ประกอบการจากประสบการณ์ในธุรกิจของครอบครัวมาก่อนจึงทำให้ไม่สามารถ

¹ สัมภาษณ์ นางวรรณคำ เพ็ญศักดิ์

² สัมภาษณ์ นางอภา คำรงเหลือ

³ สัมภาษณ์ นายอุ้นเรือน จิโนรส. บ้านเลขที่ 106 - 110 ถนนวัวลาย ต.ห้วยขา
อ.เมือง จ. เชียงใหม่ รวมทั้งการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการรายอื่น ๆ ด้วย

จะดำเนินธุรกิจในช่วงกว้างออกไปทั้งในด้านการผลิตและการตลาดซึ่งมีผลให้ไม่อาจแข่งขันกับกิจการผลิต และจำหน่ายเครื่องเงินที่ก่อตั้งขึ้นมาหลายแห่งแถวถนนเชียงใหม่ - สันกำแพง

เทคนิคและเครื่องมือการผลิต เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ยังอาศัยเครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ที่ง่าย ๆ ตามแบบเดิม เช่น เตาเผาแบบสูบลม เมาใส่เงิน ที่นำมาหลอมและเป็้งที่เป็นแม่พิมพ์ซึ่งทำด้วยดินเผา และ ฆ้อน คีม หรือ สิ่ว สำหรับตีขึ้นรูป และแกะสลักลายกับการใช้แรงงาน และมีมือของแรงงานหรือช่างหัตถ์เงิน สำหรับการผลิตเครื่องประดับเงิน จะมีการใช้เครื่องมือหลายชนิด เช่น ฆ้อน คีม เครื่องคึง และเครื่องเชื่อม เพื่อทำเครื่องประดับประเภทต่าง ๆ เทคนิคและเครื่องมือในหัตถกรรมเครื่องเงินไม่มีการเปลี่ยนแปลง วิธีการไปจากการผลิตแบบเดิมมากนัก แรงงานหรือช่างอาศัยประสบการณ์และมีมือในการทำงานมาก และทำให้ใช้เวลาค่อนข้างมากในการผลิต

ในเรื่องแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องเงินที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งที่ผู้ผลิตหรือสถานประกอบการเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งมักจะผลิตตามแบบที่เคยมีมานานแล้ว โดยเฉพาะผู้ประกอบการค้าขายแรงงานของตนเอง และมีแบบที่ผู้สั่งซื้อ หรือพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดให้และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของตลาด ส่วนเรื่องการควบคุมคุณภาพนั้น ผู้ประกอบการที่มีการผลิตในโรงงานของตนเองจะสามารถควบคุมคุณภาพได้ดีกว่า เพราะมีการตรวจตราในขณะที่แรงงานที่ทำการผลิตอยู่ได้และอาจใช้วิธีการจ่ายค่าจ้างรายวันเพื่อเป็นการให้ความมั่นใจแก่แรงงานในเรื่องรายได้ที่แน่นอนแทนที่จะให้เป็นรายชิ้นที่อาจจะทำงานรีบเร่งจนทำให้คุณภาพไม่ค่อยดี¹ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ให้ผู้อื่นผลิตภายนอกก็มีวิธีการควบคุมคุณภาพต่างกันไป เช่น การคัดเลือกแรงงานที่จะจ้างมักเลือกคนที่มีฝีมือเป็นที่ไว้ใจได้ การเลือกใช้วัสดุที่ดีก็เป็นวิธีควบคุมคุณภาพอีกอย่างหนึ่ง เช่น เงินที่นำมาผลิตถ้าเป็นเงินที่มีเปอร์เซ็นต์สูงจะทำให้ผลิตภัณฑ์สวยงาม และมีคุณภาพดี คงทน ผู้ผลิตและจำหน่ายจะต้องมีความซื่อตรงต่อผู้ซื้อด้วยในเรื่องนี้ เพราะผู้ซื้อหรือผู้มาจ้างให้ทำมักจะ

¹ สัมภาษณ์ นายทองจันทร์ สุวรรณเนตร

กำหนดค่าว่าต้องการโดยผลิตภัณฑ์ที่มีเปอร์เซ็นต์ของเงินเท่าใด โดยเฉพาะเครื่องประดับเงินจะ
 ต้องใช้เงิน 100 % ในการผลิตเสมอจึงจะได้ของคุณภาพดี¹ ในด้านการตลาดความสำเร็จ
 ของธุรกิจการค้าส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับ การตลาดด้วยการทำหัตถกรรมเครื่องเงินที่วิวลาชนีผู้ผลิต
 หุกราบต่างมีจุดประสงค์สำคัญอย่างเดียวกัน คือ กระจายผลิตภัณฑ์ไปให้ถึงผู้บริโภค กลวิธี
 เกี่ยวกับการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องเงินของที่วิวลาชนีเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังอาศัยการ
 ติดต่อกันเป็นการส่วนตัว โดยไม่ได้นำเทคนิคการตลาดแบบใหม่ เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์
 เข้ามาช่วยส่งเสริมการขาย² ในกิจการที่มีร้านจำหน่ายของตนเองจะรอให้ผู้ซื้อมาติดต่อกัน
 ที่ร้าน เช่นเดียวกับผู้ที่ค้าเป็นกิจการโดยใช้แรงงานของตนเอง และกิจการเหล่านี้มักไม่มี
 เงินทุนในการสร้างสินค้าสำรองเพื่อคอยต่อความต้องการของตลาด ถ้าหากจะสามารถขยายตลาด
 ได้มากขึ้น ลักษณะการค้าเป็นการตลาดจึงยังเป็นแบบที่มีการติดต่อกันมาก่อนนานแล้วหรือ
 เป็นลูกค้าที่ซื้อกันเป็นประจำอยู่แล้ว และมีจะรับจ้างผลิตเครื่องเงินส่งให้แก่โรงงานขนาดใหญ่ทั้ง
 ที่อยู่ในวิวลาชนี หรือ ที่อื่น ๆ หรือพ่อค้าคนกลางด้วย

การขายผลิตภัณฑ์เครื่องเงินแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การขายปลีก และการขายส่ง
สำหรับการขายปลีกผู้ประกอบการผลิตส่วนใหญ่มีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนเอง นอกจากผู้ผลิต
 ด้วยแรงงานของตนเองที่อยู่ตามบ้านที่มีพ่อค้าซื้อปลีกมาหาซื้อตามบ้าน และขายให้กับคนที่คุ้นเคยกัน
 หรือ หอกร้านจำหน่ายเครื่องเงินที่อยู่ทางบ้านริมถนนที่ต้องการผลิตภัณฑ์เพิ่มบางชนิด และ
 รวมทั้งร้านค้าอื่น ๆ นอกวิวลาชนีที่สั่งซื้อจากผู้ผลิตที่วิวลาชนี การกำหนดราคาขายปลีกขึ้นกับราคา
ในท้องตลาดซึ่งคิดค่าน้ำหนักของเงิน และขึ้นกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ด้วย นอกจากนี้ราคาขายปลีก
 ยังกำหนดไว้ให้สูงกว่าราคาขายส่งด้วย ส่วนการขายส่งส่วนมากก็เป็นการขายไปยังต่างจังหวัด ที่
 อยู่ไกลมากกว่าจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง เช่น ตาก กำแพงเพชร กรุงเทพฯ และในปัจจุบันผู้ประกอบการ
 ผลิตและจำหน่ายเครื่องเงินที่วิวลาชนีทุกแห่งไม่มีการขายส่งผลิตภัณฑ์ไปต่างประเทศเลย

¹ สัมภาษณ์ นางอำภา กำรงฤทธิ์

² มีร้านสยามชีวเวอร์แวร์แห่งเดียวที่ใช้วิธีการหาตลาดแบบใหม่เข้ามาช่วยดำเนินการขาย